

INTERVENTIEGEBIED

- ☐ Plannen en organiseren
- ☐ Emotieregulatie
- ☐ Impulscontrole
- ☐ Gedragsevaluatie
- ☐ Taak, instructie
- ☐ Sturing

VAARDIGHEDEN

Leg uit waarin de leerling goed is.

- o Vrolijke en zachte ik.
- o Groot gevoel voor humor
- o Lief en zorgzaam
- o Open om te leren
- o Buigen de dingen naar hun hand.
- o Vindingrijk en volhardend.
- o Eerlijk
- o Enorme inzet

BEGRIJPEN

STRATEGIE

Bij een probleem zoals DCD of Coördinatie Ontwikkelingsstoornis, werken we van “begrijpen” naar begeleiden. Bij deze leerlingen is dat het leren en uitvoeren van gecoördineerde motorische vaardigheden duidelijk zwakker dan datgene wat je verwacht bij de leeftijd van het kind. Ten tweede moet stoornis een duidelijke impact moet hebben op het dagelijkse leven. Het kind is trager en onhandiger bij het eten, wassen, aankleden. Ten derde is deze stoornis reeds vroeg in de ontwikkeling aanwezig én de motorische problemen hebben geen medische oorzaak. Sommige kinderen met DCD hebben ook leermoeilijkheden, zoals dyslexie en dyscalculie, ADHD en/of ASS. De eerste stap is een goede beginsituatieanalyse. Nadien zetten we de eerste stap, nl. aanpassingen doorvoeren in de leeromgeving in brede zin. Pas daarna zetten we in op het aanpassen van de interacties in de onderwijsleersituatie (taak, instructie, feedback en sturing). In laatste instantie gaan we vaardigheden aanleren

BEGINSITUATIEANALYSE

Vaak is ergotherapie of kinesithérapie aangewezen, bij anderen is dit niet noodzakelijk. Aanpassingen en tegemoetkomingen op school en adequate ondersteuning door de omgeving van het kind zijn essentieel. We leggen de nadruk op de verschillende aspecten die aan bod komen bij de zorg voor kinderen met DCD. Maatregelen kunnen een kind kunnen helpen, maar ze zullen niet voor alles een oplossing bieden. Elk kind met DCD is anders én voor één probleem zijn verschillende oplossingen mogelijk. Om erachter te komen welke oplossingen voor een bepaald kind zouden kunnen helpen, is een goede beginsituatieanalyse nodig alsook een weloverwogen selectie van maatregelen en deze uit te proberen. Probeer open te communiceren met het schoolteam, therapeuten en ouders. Gebruik indien nodig een aantal screeninginstrumenten rond motorische ontwikkeling bij ouders en ga samen met de CLB-contactpersoon na wat je verder zal onderzoeken. Je contactpersoon zal deze vragenlijsten interpreteren en bespreken in functie van het opstellen van een werkplan gebaseerd op bovenstaande strategie.

HARDNEKKIGHEID • RESISTENTIE • ERNST – ATTRIBUTIES

Geef aan hoe lang het probleem aanwezig is, hoe groot is de achterstand, effect van de maatregelen kort benomen, zijn er mogelijke oorzaken of verklaringen? Wat leren we uit de observatie-instrumenten? Dit deel wordt ingevuld samen met de CLB-medewerker. Indien nodig schakelt de CLB-medewerker het netwerk in of wordt een traject opgestart.

PREVENTIEPreventie door kennis en samenwerking

- ☐ Bespreek de aanpassingen met alle leerkrachten (refeterbewaking, speeltijdtoezicht, turnlessen).
- ☐ Voor oudere kinderen bespreek je de diagnose en aanpassingen ook best met de klasgenoten (als het kind hiermee akkoord is) om de problemen en de beperkingen, maar soms ook de hulpmiddelen naar de klasgroep aanvaardbaar te maken. Er zijn vaak aanpassingen die voor alle kinderen zinvol zijn.
- ☐ Bespreek reeds gemaakte afspraken met de leerkracht van het volgende jaar. Bouw verder op de afspraken binnen het huidig werkplan.
- ☐ Zorg voor een duidelijke communicatie. Ga na of iedereen op dezelfde golflengte zit. Een goede vertrouwensband met het kind is erg belangrijk.
- ☐ Deze leerlingen zijn meestal niet in staat is om op een normaal tempo motorische taken te realiseren. Alle aspecten van het schools gebeuren waar handelingsinzicht bij te pas komt, verlopen moeizamer, trager en minder correct. Om een vaardigheid aan te leren is het belangrijk om deze in deel- stappen uiteen te halen en stap voor stap in te oefenen. Verbale sturing tijdens de uitvoering van elke deelstap is aangewezen.
- ☐ Naast het organiseren van zijn motorische bewegingen zien we ook veelal problemen op het gebied van het organiseren en organiseren en het uitvoeren van taken.
- ☐ Doel is om steeds de zelfredzaamheid op lange termijn in het oog te houden. Oplossingen waarmee het kind na korte of lange tijd alleen verder kan, zijn te verkiezen boven oplossingen waar hulp van een ouder of leerkracht nodig zal blijven.
- ☐ Evalueer in je team of een hulpmaatregel het effect heeft dat je wilt.

INSTRUCTIE

- ☐ Plaats het kind dichtbij de leerkracht (jij regisseert instructieprocessen)
- ☐ Plaats het kind naast een talig sterke leerling of tutor, dit moet je goed voorbereiden.
- ☐ Ga er niet vanuit dat alles vanzelfsprekend gaat en help hen door de vaardigheid verbaal te sturen bv. zeg niet: "boekentas legen" maar zeg: "leg je agenda op de bank, je huiswerkschrift op mijn tafel en je zwem- zak aan de kapstok." Herhaal dit voldoende lang en leer ondertussen aan om zichzelf verbaal te sturen. Zo zal het kind uiteindelijk zijn boekentas zelfstandig leren leeg maken.
- ☐ Accepteer de manier waarop de leerling beweegt, na instructie.
- ☐ Gebruik bij het geven van een instructie gebaren, mimiek, foto's, prenten, geschreven taal, tekeningen,...
- ☐ Beperk meervoudige opdrachten of splits ze op in enkelvoudige opdrachten
- ☐ Meervoudige opdrachten splits je beter op in deelopdrachten of werk met kleuren zodat die deelopdrachten duidelijk worden. Geef de verschillende stappen in punten én visueel weer.

TAAK

Heel ons leven is doordrongen van bewegingen, bewegingen die samen een handeling worden met een tijdruimtelijke component en de intentie er iets mee te bereiken. Kortom, coördinatie! En laat dat nu net het grote struikelblok zijn van deze kinderen. Zij leren niet spontaan. Een simpele handeling zoals springen, knippen, schrijven is voor hen een heuse opdracht! Het vraagt veel inspanning maar als ze een handeling onder de knie hebben, mag je er niet altijd vanuit gaan dat ze deze voor altijd kunnen. Hun automatiseringsvermogen is beperkt waardoor herhaling nodig is. Zelfs als ze een vaardigheid geautomatiseerd hebben, is de uitvoering meestal houterig en onhandig. Bovendien hebben kinderen met DCD vaak een lagere spierspanning waardoor ze gemakkelijker doorzakken, hangen of extra steunpunten zoeken.

- ☐ Formuleer duidelijke doelen omtrent de basisleerstof en over wat differentiatie kan betekenen. Wat moet zeker door deze leerling gekend zijn dit schooljaar? Differentieer in de doelen.
- ☐ Geef ze tijdens een luistermoment de tijd om even door te zakken en zo hun spieren rust te gunnen. Doe dit onopvallend gebeuren en spreek een signaal af.
- ☐ Geef ze voldoende tijd.
- ☐ Geef ze de kans hulpmiddelen te gebruiken en leer hen ook deze te gebruiken.
- ☐ Zorg voor een uitgangshouding met voldoende steunmogelijkheden (bv. knippen gaat beter als het kind met de onderarmen steunt, voorwerpen verplaatsen door ze te schuiven, laat de letters over de tafel schuiven - tegen

een blok/latje - in plaats van ze op het letterdoosdeksel te laten leggen.

- ☐ Zwaardere voorwerpen roepen meer weerstand op, het verhoogt het zintuigelijk gevoel van het bewegen. Bij het zwaardere voorwerpen zal het effect op het motorisch leren groter zijn (vb. schrijven met een wat zwaardere pen is beter dan met een lichte pen; balspelen met een zwaardere bal geven beter gecontroleerde motorische activiteit dan spelen met een te lichte bal).
- ☐ Een beweging die iets meer weerstand krijgt, verloopt vaak beter (vb. schrijven met een potlood is efficiënter dan schrijven met een balpen. Ook het schrijven op een zachte onderlaag geeft meer weerstand dan schrijven op een harde onderlaag waardoor kinderen een betere controle hebben).
- ☐ Té traag bewegen is niet aangewezen. Een wat snellere beweging voorkomt het aarzelend en houterig bewegen. Kleinere bewegingen gaan meestal beter dan grotere bewegingen. Hier geldt niet de gangbare regel dat kinderen specifieke bewegingen leren vanuit een grote beweging naar een kleine beweging. (vb. tekenen op een papier vanuit pols en vingers en met steunname van de voorarm kan soms gemakkelijker zijn dan tekenen vanuit de schouder op een bord. Dan heeft het kind minder steunpunten).
- ☐ Spreek af dat de leerling tijdens de toets om verheldering van de vraag mag vragen.
- ☐ Sommige kinderen moet je aanmanen duidelijker en vooral trager te spreken.
- ☐ Vooraf even kort denken over wat ze willen uitdrukken, kan hen helpen.
- ☐ Laat de kinderen een steekkaart of power point gebruiken tijdens spreekbeurten. Laat hen al eens alleen oefenen met de leerkracht om de stress er wat af te halen.

Toetsen:

- ☐ Geef extra uitleg bij de opdrachten en maak het duidelijk als een vraag bestaat uit verschillende vragen of opdrachten.
- ☐ Lees samen met de leerling de toets door.
- ☐ Markeer de belangrijkste woorden en leer het hen aan.
- ☐ Geef meer tijd, laat ze vroeger beginnen dan langer te laten werken.
- ☐ Reduceer bij grote toetsen het aantal vragen per toets.
- ☐ Teken eventueel op voorhand de tabellen. Zet de tabellen niet op de achterkant van het blad.
- ☐ Toets mondeling afnemen.
- ☐ Vermijd kruiswoordraadsels, verbindopdrachten...
- ☐ Laat hen de hulpkaarten of stappenplannen van in de les gebruiken.
- ☐ Kijk de toets na als ze indienen, om te zien of alles ingevuld is. Stuur hen terug.

Schrijftaken:

De problemen met spelling zijn bij kinderen met DCD (zonder bijkomende leerstoornis op vlak van spelling) secundair: omdat het kind al zijn aandacht nodig heeft voor het schrijven, heeft het geen aandacht over voor de juiste schrijfwijze.

- ☐ Aanvankelijk technisch lezen: ondersteun letters met gebaren en prenten.

- ☐ “Oefening baart hier NIET steeds kunst”, het creëert tegenzin! Laat de kinderen niet extra schrijven, ontnem geen ontspanning om dingen af te werken, integendeel, ze hebben nog meer nood aan ontspanning omdat hun inspanningen vaak hoger liggen dan normaal. Inhalen van taken is niet efficiënt.
- ☐ Maak gebruik van invulblaadjes, dit reduceert de tijd die ze besteden aan schrijven.
- ☐ Laat hen bij dictee enkel de “sleutelwoorden” schrijven, in een vooraf geschreven of getypte tekst.
- ☐ Maak fotokopieën van notitiebladen of geef ze een kopie van de verbeterleutel.
- ☐ Geef opdrachten en taken door op papier, in plaats van te laten overschrijven van het bord. Dit voorkomt het overnemen van spijtige fouten!
- ☐ Gebruik sjablonen.
- ☐ Zorg voor goed schrijfmeubilair, een goede verhouding tussen tafel en stoelhoogte (knie in een hoek van 90°).
- ☐ Zorg dat de voeten kunnen steunen op de grond. Voorzie eventueel een voetbankje of voetsteun.
- ☐ Als het kind onderuit zakt op zijn stoel is een antislip handig.
- ☐ Bij kinderen die de neiging hebben om gebogen te zitten, kan een “wigkussen” helpen. Met de hoge kant naar de rug toe geeft dit een steunend effect op de benen wat een positieve invloed heeft op het rechthouden van de rug.
- ☐ Laat kinderen met DCD met hun buik tegen de tafel leunen. Dit geeft een extra steunpunt.
- ☐ Voorzie voldoende tafelplaats om te schrijven, zodat beide voorarmen op het tafelblad kunnen steunen. Voorzie eventueel een uitsparing in de tafel.
- ☐ Het schrijfbld dient schuin te liggen. Het kind zit aan de schrijftafel en legt de armen op de tafel met de handen in elkaar gevouwen, er wordt een driehoek gevormd door beide armen en het lichaam. Als je rechtshandig bent leg je het schrijfbld in de richting van de rechterarm, voor linkshandigen in de richting van je linkerhand, zo ligt het in de juiste richting.
- ☐ Zet een linkshandige en een rechtshandige niet samen aan een tafel of zorg ervoor dat hun schrijfhand dan aan de buitenkant is.
- ☐ De schrijfhand moet onder de schrijflijn liggen. De pols mag niet gebogen worden. De pols moet steunen op tafel. Leg eventueel een klein geplastificeerd of geribbelde kartonnetje onder de pinkrand van de schrijfhand, zodat het kind zijn hand glijdend kan verplaatsen.
- ☐ Laat de niet-schrijvende hand het blad fixeren. Gebruik eventueel een motiverend middel: geef een kleine sticker die het kind goed moet wegsteken onder deze hand gedurende de volledige schrijftaak.
- ☐ Zoek een functionele pengreep, dus een pengreep waarmee het kind kan schrijven en dat is niet altijd de klassieke drievingergreep.
- ☐ Gebruik een balpen die wat weerstand biedt bv een schrijfstift of een potlood.
- ☐ Gebruik schrijfmateriaal met een dikker lichaam. Hoe zwaarder de balpen of pen, hoe beter.
- ☐ De 3-puntsgreep kan je best aanleren door gekleurde stickers op de 3 kanten van het potlood te kleven waar het potlood vastgehouden wordt. Het kind moet dan proberen om de stickers te verstoppen met de duimtop, de wijsvingertop en de zijkant van de middenvinger.
- ☐ Een penlichaam dat driekantig of zeskantig is, geniet de voorkeur.
- ☐ Een penlichaam dat een lichte ruwheid heeft ter hoogte van de vingergreep is beter.
- ☐ Laat hen niet schrijven met een vulpotlood, die punten zijn te fijn en breken.
- ☐ Gebruik een rubber onderlegger of antislip.

- ☐ Laat hen toe om teksten te schrijven met een tekstverwerkingsprogramma of Alinea.
- ☐ Verplicht hen om de spellingscontrole te gebruiken.
- ☐ Geef ze meer tijd bij het spellen, voor hen blijft de automatisatie van een spellingsregel moeilijk.
- ☐ Trek geen punten af voor spellingsfouten bij het vrij schrijven.
- ☐ Laat ze gebruik maken van invulteksten.
- ☐ Laat een lijn tussen elke zin, om correcties gemakkelijker te maken.
- ☐ Een abc kaart kan helpen als de automatisatie van het alfabet nog niet voldoende is bij het alfabetisch rangschikken.
- ☐ Leer hen typen als vervanging van schrift. Maar let op! De manier waarop een kind met DCD het toetsenbord gebruikt en hoe hij leert typen, is afhankelijk van de leeftijd en de motorische vaardigheden. Vergelijk nooit de typsnelheid met andere kinderen want er zijn ook nog andere aspecten waar je rekening mee moet houden: bladschikking, inspanning... Sommige typcursussen om blind te leren typen zijn té stresserend voor kinderen met DCD vooral omwille van de tijdsdruk.
- ☐ Werken met toetsenbord (er bestaan vereenvoudigde toetsenborden) en computermuis (soms eerder touchpad, een roller-ball of trackball) vergt specifieke aandacht.

Leestaken:

Leren lezen vraagt een snel kunnen verwoorden (verklanken, luidop of stil) van waargenomen letterbeelden die in groep en in een bepaalde volgorde staan (het woord). Soms is tot vlot lezen komen moeilijk (blijven spellend lezen, stillezen en herhalen nadien het volledige woord). Bovendien wordt het luidop lezen soms bemoeilijkt door een slappe en trage articulatie. Daarnaast zien vooral diegene met visuomotorische problemen (= het samenspel tussen wat ze zien en wat ze met hun handen kunnen doen) en ruimtelijke moeilijkheden, dat net zij moeite hebben met het consequent werken van links naar rechts.

Rekentaken

We stellen problemen vast bij het hanteren van materialen (gradenboog, passer, splitskaartjes...), het “lezen” van ruimtelijke figuren, oorstellingen, tabellen of schema’s. Het schetsen of tekenen van figuren is moeilijk. De visueel-ruimtelijke problemen hebben een weerslag op het getalinzicht. Beperkingen in de flexibiliteit bij het denken geeft moeite met de volgorde van stapjes binnen één bewerking bv. $8 + 5$ is eerst 5 splitsen, dan $8 + 2$ en dan $10 + 3$. Daarnaast hebben ze automatiseringsproblemen (vb. rekentechnieken zoals splitsingen, tafels...)

- ☐ Houd rekening met omschakelproblemen (bv. bij de overgang van optellen naar aftrekken).
- ☐ Gebruik geïndividualiseerde stappenplannen en onthoudkaarten.
- ☐ Laat regel-, getal- en tafelkaarten toe.
- ☐ Ondersteun tafels visueel of met een liedje.
- ☐ Visualiseer (splitsingen, breuken, vraagstukken).
- ☐ Metend rekenen: stimuleer concrete ervaring.
- ☐ Gebruik een rekenrolrek of telraam in L1.
- ☐ Geef hen meer tijd, zowel bij het oplossen van taken als bij het antwoorden in de klas.
- ☐ Reduceer bij taken de hoeveelheid.

- ☐ Goed gestructureerde nota's zijn noodzakelijk, even als structuur op het bord.
- ☐ Voorzie opfrissing en vaak herhaling.
- ☐ Vereenvoudig de rekentaal bv. vermenigvuldigen wordt maal. Gelijktijdig verwerken van meerdere gegevens is moeilijk, splits daarom de oefening op.
- ☐ Werk met kleuren.
- ☐ Teken eventuele tabellen op voorhand.
- ☐ Geef voldoende schrijfruimte en een extra kladblad.
- ☐ Gebruik een rekenmachine.
- ☐ Aandacht bij tafels:
 - Verstevig de tafelkaartjes met karton.
 - Gebruik per maaltafel één kleur in de kaartjes. Steek de tafelkaartjes per maaltafel in een gekleurd doosje conform aan de kleur van de maaltafel.
- ☐ Aandacht bij hoofdrekenen:
 - Laat ze altijd tussenstappen noteren.
 - Laat ze bepaalde oefeningen cijferen of met rekenmachine uitvoeren.
- ☐ Aandacht bij getallen:
 - Bij het lezen of schrijven van grote getallen leer hen telkens groepjes van 3 te maken en gebruik spatie ipv puntjes middenin. bv 10 000
 - Werk met kleuren: markeer eventueel komma's, markeer de H in een bepaalde kleur, de T in een andere kleur, enz.
- ☐ Aandacht bij het cijferen:
 - Maak gebruik van ruitjespapier van 1 op 1 cm of gebruik cijferhemdjes.
 - Zet de oefeningen klaar zodat ze geen fouten kunnen maken bij het kopiëren van de opdracht.
 - Komma's markeren in de opgave.
- ☐ Aandacht bij meetkunde:
 - Geef meer tijd om te tekenen.
 - Hanteer een tolerantie bij het tekenen en meten van lijnstukken, hoeken.
 - Gebruik een rekenmachine bij het uitrekenen.
 - Laat hen blokkenbouwsels nabouwen.
 - Teken eventuele tabellen op voorhand. Zet deze niet op de achterkant van de taak.
 - Geef voldoende schrijfruimte en een extra kladblad, gebruik bladen met grote ruitjes.
- ☐ Aandacht bij kloklezen:
 - Gebruik dezelfde terminologie bij het kloklezen: niet "na" en "over" door elkaar gebruiken over de leerjaren heen. Gebruik de termen "5 voor half 6" of "5 over half 6" niet.
 - Een digitaal uurwerk is vaker de oplossing (wisselen van analoog naar digitaal werkt niet).
 - Naast de tijd zijn ook andere tijdsgebonden begrippen moeilijk (vb. de volgorde van de week, de seizoenen, de maanden, begrippen als trimester, semester). Een duidelijk schema maken en ophangen in de klas en thuis kan goed helpen.

MMWT:

Een ruimtelijke voorstelling maken schept problemen, waardoor veel kinderen moeite hebben met voorstellingen via geografische kaarten of schema's (vb. Situering van plaatsnamen op kaart, oriëntatie op een kaart of stadsplan, gericht opzoeken in een atlas, lezen van schematische kaarten en aanduiden op blinde kaarten). Ze verliezen tijd bij kleuren, knippen, plakken en tekenen.

- ☐ Voorzie een bladwijzer, bladlint in de atlas.
- ☐ Voorzie post-its die ze bij de juiste kaart kunnen kleven.
- ☐ Vergroot bepaalde delen van een kaart uit.
- ☐ Vraag de verbeter sleutel bij zelf in te vullen kaarten of tekeningen.
- ☐ Gebruik geen blinde kaarten maar kleur ze in of geef één referentiepunt.
- ☐ Voorzie een tijdslijn die aan de muur blijft hangen.
- ☐ Werk zeer visueel en gebruik veel beeldmateriaal in kleur.

Knutseltaken:

- ☐ Quoteer naar inzet en werkwijze en niet naar het resultaat! Benadruk meer de artistieke aspecten dan de technische.
- ☐ Maak gebruik van aangepaste hulpmiddelen (vb. schaar)
- ☐ Geef hier en daar hulp. Demonstreer.

Sport, turnen en zwemmen:

- ☐ Geef elk kind een vaste plek in de kleedkamer.
- ☐ Overweeg hulp bij het omkleden (vb. kleren direct terug om te draaien wanneer ze binnenste buiten zijn).
- ☐ Zorg dat het kind makkelijke kledij aan heeft.
- ☐ Via MDO soms dispensereren (ze zullen vaak niet spontaan leren uit hun fouten).
- ☐ Zwemmen:
 - o De coördinatie van opeenvolgende bewegingen verloopt moeizaam. Schoolslag is bijvoorbeeld een moeilijke zwemslag omdat de kinderen zowel op armbeweging als beenbeweging moeten letten.
 - o Geef voldoende aandacht aan watergewenning als 'zwemmen' angst inboezemt.
 - o Laat een kind nooit een oefening voordoen, als ze dit zelf niet willen.
 - o Maak gebruik van zwemplankjes en drijfgordels.
 - o Het is raadzaam ze aan de kant te laten zwemmen.
 - o Ga mee in het water, creëer zo een gevoel van veiligheid.
 - o Best eerst in ruglig met een plankje onder het hoofd, dan kunnen ze nog wat kijken naar de bewegingen.
- ☐ Lichamelijke opvoeding
 - o Zorg voor duidelijke herkenningspunten in je sportzaal zodat het kind met DCD niet verloren loopt in de chaos.
 - o Geef de volgorde van de rij aan.
 - o Wanneer de kinderen vrij op de grond moeten zitten.
- ☐ Fietsen

- Naast de motorische moeilijkheden van het leren fietsen, is het ook nog eens extra moeilijk voor kinderen om te fietsen en tegelijkertijd het verkeer in het oog te houden en erop te anticiperen.
- Neem een familieslot voor de fiets (meerdere sleutels voor 1 slot) of neem een cijferslot (hier kan de sleutel niet verloren gaan).
- Voorzie bij schooluitstappen extra begeleiding. Laat het kind vooraan fietsen.
- Wees attent voor de links- en rechtsverwarring bij de instructies.

FEEDBACK/PREVENTIE

Net zoals motorisch **plannen en organiseren** moeilijk is voor kinderen met DCD, is ook het algemeen plannen niet eenvoudig. Ze zijn vaak weinig georganiseerd. Het inschatten van tijd en plaats maar ook structuur brengen in het dagelijkse leven, vraagt inspanning en werk. Structuur en organisatie geeft rust en overzicht. Hiermee bedoelen we vooral vaste plaatsen voor materiaal (bv gsm, sleutels, agenda, boekentas...) én vaste routines (neem je je boekentas en zet die op zijn plaats, vaste tijdstippen om aan je huiswerk te beginnen, ...).

Omdat veel handelingen niet geautomatiseerd zijn, moeten kinderen met DCD veel **aandacht** geven aan het uitvoeren van deze handeling. Zij hebben moeite om tegelijkertijd te luisteren naar een gegeven opdracht. Vaak horen zij (onterecht) dat ze "geen inzet" te tonen. Door de extra aandacht die ze moeten geven aan het uitvoeren van handelingen zijn ze sneller vermoeid.

Plannen en organiseren

- ☐ Duidelijkheid scheppen, veranderingen aankondigen. Gebruik planners.
- ☐ Zorg bij uitstappen voor een vaste ontmoetingsplaats. Ze raken sneller dan anderen de weg kwijt. Geef hen een telefoonnummer mee of zorg voor een buddy.
- ☐ Leid de kinderen rond op school. Gebruik pijlen of kleuren in de gang én picto's op deuren en muren om ze zelf de weg te laten vinden.
- ☐ Geef hen een werkplek waarbij ze zich niet langs anderen moeten wringen om naar hun plaats te gaan. Zorg voor een opgeruimde klas.
- ☐ Checklist aan het bord om visueel te maken wat in de agenda moet of in de boekentas. Laat de checklist de hele dag hangen.
- ☐ Mappen, schriften en boeken van éénzelfde vak éénzelfde kleur geven.
- ☐ Ordening in de bank vereenvoudigen.
- ☐ Beperk het aantal voorwerpen op de lessenaar tot een minimum. Laat het kind op een vast tijdstip opruimen en
- ☐ Beperk het gewicht van de boekentas tot een minimum.
- ☐ Gebruik 1 grote kft, vakoverschrijdend, waarin plaats is voor brieven, de planning.
- ☐ Geef voldoende tijd om de agenda goed te kunnen invullen.

- ☐ Voorzie de agenda eventueel online of laat de leerkracht hem invullen.
- ☐ Maak gebruik van een bladwijzer in de agenda en gebruik steeds dezelfde kleurvakken.

Aandacht

- ☐ Reduceer bij grote toetsen het aantal vragen per toets.

Impulscontrole

- ☐ Een studybuddy of werkhuisje of een koptelefoon biedt hulp om afleidende prikkels te beperken.

Gedragsevaluatie/leren leren

- ☐ Psycho-educatie inzetten als dat kan (vb. survivalgids...).
- ☐ Verdeel de studeerplanning over verschillende dagen zodat het kind in kleine stukjes kan studeren. Het is vaak beter 4 keer 15 minuten studeren, dan in één keer een uur. Hoe meer herhaling, hoe beter de leerstof blijft hangen.
- ☐ Zoek naar de beste studiemethode voor dit kind. Sommige kinderen werken graag met mindmaps, anderen maken liever een samenvatting, anderen leren beter luidop, of horen liever hun les voorlezen...
- ☐ Voorbereidingen van het studeren die op PC werden gemaakt en geoefend, uitprinten en meegeven naar school.
- ☐ Bij sumatieve toetsen: het pakket te leren leerstof aanpassen naar wat echt belangrijk is.

STURING

- ☐ Accentueer wat de leerling wel goed kennen en kunnen en relativeer de zwakke punten van de leerling. Maak gebruik van de sterke kanten van de leerling. Zet de gescoorde resultaten voor verrijking- en verdiepingsstof niet op het rapport indien ze zwak zijn.
- ☐ Kies vooraf opdrachten die de leerling aankan, zodat het zelfbeeld voor rekenen toeneemt door succeservaringen
- ☐ Moedig hen aan, ook al is het eindresultaat niet zoals verwacht en is de teleurstelling achteraf groot.

FOCUSKAART

DCD

SPECIFIEK

- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐